Gruppe 3

EFTERTIDEN

MAREN SPLIIDS
HEKS, OFFER ELLER HELTINDE?

Et undervisningsforløb om de danske hekseprocesser
ELEVEN

HEX!
Museum of WItch Hunt

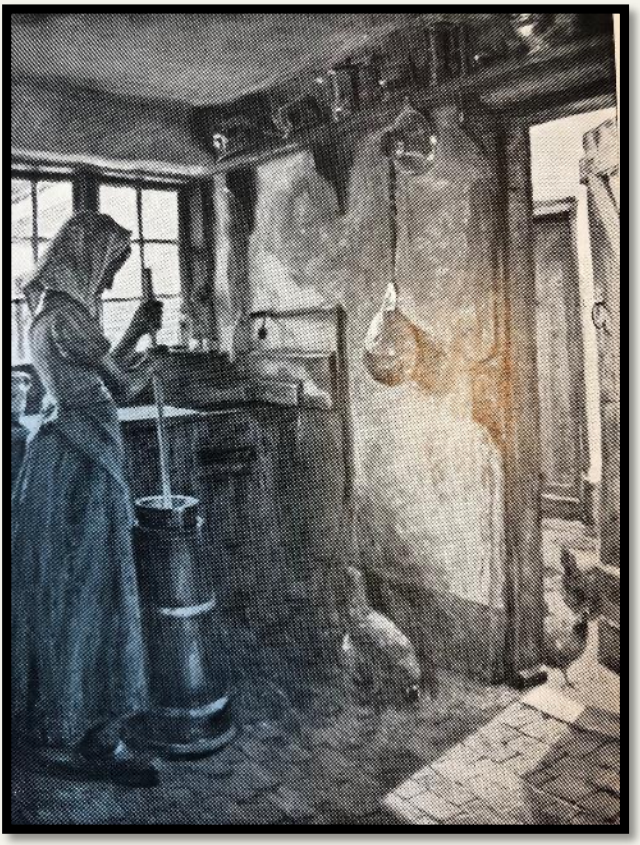

Haakon Spliids tegninger af Maren Spliids (1943)

Maren Spliids i eftertiden

Hvordan husker vi Maren Spliids og de andre hekse, der blev brændt på bålet? I har igennem forløbet fået indblik i, hvad frygt kan drive mennesker til. Og selv om Maren Spliids' sag var atypisk, var hun et af ofrene for frygten – eller var hun? Synet på Maren har faktisk ændret sig gennem tiden, og ikke alle husker historien på samme måde.

Nu skal I se nærmere på, hvem der fortæller historien og hvorfor? Hvad er der sket med fortællingen af Marens historie fra hun blev henrettet i 1641 og til i dag? Hvordan er hendes historie blevet fortolket – hvem har brugt den og til hvad? Det kaldes *historiebrug,* og det er en lang og broget affære, som kan fortælle os en masse om, hvordan historien bruges til mange ting – hvad enten det er politik eller underholdning.

Er Maren mon farlig, en skurk, et offer, en heltinde, en uskyldig kvinde eller bare en underholdende historie? I skal nu dele jer i 4 grupper og arbejde med forskellige kilder. Hver kilde viser forskellige fortolkninger af Maren og dermed forskellige former for historiebrug. Diskuter kildernes fortolkninger af Maren og deres placering på tidslinjen. Når I har læst og snakket om kilden, fremlægger I for hinanden.

Til sidst skal I på klassen komme med jeres bud på, hvordan Marens historie skal fortælles baseret på det, I har lært igennem forløbet.

Historien om Maren Spliids sluttede bestemt ikke i 1641.

Historisk overblik

Da Maren Spliids blev brændt for trolddom i november 1641, var hendes sag allerede berømt i hele landet. Efter hendes død blev hendes mand, Laurids, boende i Ribe sammen med resten af sin familie. Men efter et par år gik den ellers så succesfulde forretning så dårligt, at han måtte flytte fra byen – folk nægtede at handle hos en mand, der havde været gift med en heks. Så ondt var Marens trolddomsrygte!

Vi ved, at rygtet var stærkt. Hele tolv år efter Marens død i 1653 måtte en mand ved navn Peder Hansen Spliid offentligt fortælle, at han i hvert fald IKKE havde noget med den onde troldkvinde Maren Spliids at gøre, selvom de delte efternavn. Når han gjorde det, var det fordi, at han var blevet nægtet adgang til Odense marked 130 kilometer væk fra Ribe. Man troede nemlig, at han var i familie med Maren, og fynboerne skulle overhovedet ikke nyde noget af at handle med nogen fra Ribe, som også hed Spliid.

I løbet af 1600-tallet, blev der skrevet om Maren i både artikler og bøger. De handlede alle om, hvor frygtelig en heks, hun var. Men så stoppede de danske hekseprocesser, og i slutningen af 1700-tallet ændrede historien sig langsomt. Nu handlede det om, at hun var blevet uskyldigt dømt. I løbet af 1900-tallet opstod sankthans-traditionen med heksen på bålet. Fra slutningen af 1900-tallet begyndte Maren Spliids også at optræde i bål-talerne som det ultimative offer for virkelighedens forfærdelige hekseafbrændinger – alt imens familierne hyggede med madkurv og sang rundt om bålet.

I løbet af 1970'erne, hvor kvindekampen stod på, blev Maren Spliids til et feministisk idol. Hun turde stå op mod datidens onde mænd. Selvom det ikke er historisk rigtigt, blev Maren pludselig til en heltinde. En rollemodel. Faktisk får museet mange e-mails fra folk, der tror, at de er i familie med Maren Spliids. „Det kunne være virkelig sejt!", siger de ofte.

Desværre må vi skuffe dem; Maren og Laurids' to børn døde før de blev teenagere, så der er ikke noget, der tyder på, at der findes efterkommere. Men det

viser, at meget har ændret sig, siden Peder Hansen Spliid i 1653 gjorde alt for at *undgå* at være i familie med Maren.

I dag findes der flere forskellige opfattelser af Maren Spliids – nogle husker hende som en uskyldig kvinde, der blev offer for overtro. Andre som en stærk kvinde, der gik i kamp mod kvindehadende mænd.

Mange tror også, at Maren var den sidste heks i Danmark, men Maren var ikke engang den sidste heks, der blev brændt i Ribe.

2020 og frem: Hvad nu?

HEX! Museum of Witch Hunt åbner — 2020

Slutningen af 1900-tallet
Maren nævnes ofte i sankthansbåltaler. Hun bruges som underholdning i form af en dukke, der sættes i toppen af bålet — Gruppe 4 — 1990

I løbet af 1970'erne
Maren bliver til et feministisk ikon — 1970

Maren Spliids-optoget finder sted i Ribe i 1950'erne — Gruppe 3 — 1950

Mindepladen sættes op i Ribe — Gruppe 2 — 1904

Fra slutningen af 1800-tallet
Heksefrygten dør ud, men meget af folketroen overlever — 1890

Marens sag fremhæves som eksempel på fortidens uvidenhed og overtro — I løbet af 1800-tallet — ...

David Grønlund skriver for første gang om Maren Spliids som et offer — Gruppe 1 — 1780

Fra midten af 1700-tallet begynder oplysningstiden — 1700

Anne Palles bliver den sidste dansker, der henrettes som heks — 1693

Peder Hansen Spliid stiller sig offentligt frem og nægter slægtskab med Maren — 1653

Resten af 1600-tallet
Maren ses som den 'onde heks' — ...

Maren henrettes som heks — 1641

Arbejdsspørgsmål

1) Havde I hørt om Maren Spliids inden I startede på forløbet? Hvad overraskede jer mest ved historien?

2) I denne kilde bliver Marens historie brugt til underholdning og til at samle penge ind til en ny sportshal.
Er det okay at bruge historien om Maren på den måde?
Folkemængden fulgte både i 1641 og i 1950'erne Maren Spliids gennem byens gader. Hvorfor tror I, at det tiltrækker folk? Kiggede folk på jer? Er der nogen forskel på optoget i 1950'erne og det forløb I lige har været på i Ribe?
I skal argumentere for jeres holdninger.

3) Har I hørt Maren Spliids eller andre 'hekse' nævnt i båltaler til sankhans? Og hvad betyder heksefiguren på bålet for jer?

4) Fremlæg for klassen.

KILDE 4

Stumfilm af Maren Spliids-optoget i Ribe (1950'erne)

I starten af 1950'erne ønskede folk at bygge en ny sportshal, derfor samlede man penge ind. Det gjorde man bl.a. ved at lave et Maren Spliids-optog, hvor Maren var spændt på en kærre, der blev trukket gennem gaderne, og endte ude på den gamle Riberhus-slotsbanke.
I filmen kan I se, hvordan byen brugte Maren Spliids-optoget til at samle penge ind til en ny sportshal. Filmen er uden lyd og kan findes på DR Bonanza her:

bit.ly/MarenSpliidsOptog

Hvor mange af stederne genkender I fra jeres læseteater i Ribes gader?

Fælles opsamling

Som I kan se, er der mange måder at fortælle historien på, og hver gang er der foretaget til- og fravalg for at fremhæve bestemte dele af historien. I har set hvordan Historien om Danmark, HEX! Museum of Witch Hunt, læseteateret og kilderne i dette eftermateriale har fremstillet historien om Maren Spliids.

1) I ved nu en hel del om Maren og hendes skæbne. Hvordan ville I fortælle Maren Spliids historie til jeres venner eller familie, der ikke kender så meget til hendes historie, som I gør? Hvilke ting er vigtige at få med for at fortælle den 'rigtige' historie om Maren? Hendes baggrund, hendes udseende og væremåde, andre hovedpersoner i sagen, etc. Og er der noget, I ville udelade?

2) Er historien om Maren Spliids (og alle de andre 'hekse') overhovedet vigtig at fortælle?
   Eller burde vi snarere glemme den?
   Hvorfor/hvorfor ikke?
   Hvad kan man lære af den?
   Er der fx noget, I kan genkende fra jeres eget liv?

Kunst & Kulturdk

MAREN SPLIIDS
HEKS, OFFER ELLER HELTINDE?

HEX! Museum of Witch Hunt

SYDVESTJYSKE MUSEER

MYRTHUE natur kultur læring